

השלום של טראמפ: כבדהו מאוד וחשדהו

09.10.2025 | חנן שי | written by ד"ר אל"מ במיל

מבחינה צבאית, חובה לציין שעל לחימת צה"ל השפיעו שלושה גורמים משפיעים מרכזיים שניתן להגדירם כבלתי קונוונציונליים: הפיכת אזרחי הרצועה למגיניו האנושיים של חמאס; שימוש בחטופים כמגיניו האנושיים; ומגנן תת קרקעי ייחודי [1] דוגמת המתחם בגבעות זולאו שז'וקוב נתקל בו במלחמת העולם השנייה ומתוך הכרה במסוכנותו הצליח לעקפו [2] שנבנה במשך שנים מתוך שתי מטרות: לשלול את עליונותה של ישראל במודיעין ובירי מנגד, ובאמצעות מאות, ואולי אף יותר, פירי מנהרות [3] להפוך את לחימתו הקרקעית של צה"ל לכיבוש הרצועה, כדי לממש את מטרות המלחמה, למרחץ דמים.

לשבחו של צה"ל ייאמר, כי חרף הגורמים המשפיעים הבלתי קונוונציונליים הללו, הוא לא פגע במגינים האנושיים באופן מכוון [4] לא באש, ולא בשלילת מזון וציוד הומניטרי. הוא הצליח, ככל הנראה, להימנע גם מפגיעה אגבית בחטופים, ובעזרת ניהול מושכל של מבצע "מרכבות גדעון ב'", מנע את מרחץ הדמים שחמאס הכין ללוחמי צה"ל. אין ספק שהצלחתו של צה"ל שלא ליפול לשלוש המלכודות הבלתי קונוונציונליות שחמאס טמן לו הייתה הסיבה הראשית להפעלת מאמצי תעמולת הכזב מצד חמאס.

נראה שבמאמץ משולב [5] צבאי ומדיני [6] שנגרם ממנו נזק כבד למעמדה הבינלאומי של ישראל (נזק בר תיקון לעומת חוסר היכולת להשיב לחיים מאות, אם לא אלפי, לוחמים שהיו נופלים אילו מבצע "מרכבות גדעון ב'" היה מתנהל בהתלהמות) [7] הצליחה ישראל למנוע את תכליתו של חמאס ובעזרת טראמפ אף כפתה עליו לסיים את המלחמה באופן שמאפשר לה לממש את שלוש יעדיה.

החשש מהחלפת שלטון חמאס בשלטון אחר שאכן יספק לישראל ביטחון הוא מוצדק, אך נראה שטוני בלייר והארגון המיוחד שבראשו הוא עומד - GITA - יצליחו למלא משימה זו, בעיקר לאור העובדה שמטה הארגון יהיה באל-עריש. הדבר מטיל על מצרים אחריות שלא הייתה לה לפני 7 באוקטובר, חרף הסכם השלום עם ישראל.

ובעניין השלום שטראמפ גאה בהשגתו [8] ובצדק [9] זהו שלום שונה לחלוטין מהשלום שהושג בין מצרים לישראל בתיווכו של הנשיא קרט. השלום ההוא נתפס הן על ידי קרט והן על ידי בגין כשלום דמוקרטי יהודי של פשרה, שעיקרו השלמה עם ויתור על נכס בתמורה לרווח הגדול שיצמח למתפשרים מן השלום. דוגמה הממחישה היטב את סוג השלום הזה היא חבל אלזס לורן. התהליך ההיסטורי של השלמה עם המציאות, והכנסתו של חבל אלזס לורן למרקם הצרפתי לצד שמירה על זהותו הגרמנית מקומית, נתפס כמהלך חכם שרווחיו [10] היציבות, הדמוקרטיה והשלום [11] עולים בהרבה על כל הפסד טריטוריאלי.

בשלום עם מצרים, ישראל ויתרה על סיני² שנכבש לאחר שמצרים הפרה את ההסכמים שנחתמו עמה לאחר מבצע קדש³ ואילו מצרים לא ויתרה על דבר. היא סירבה לממש, בתמורה לקבלת סיני, את אחריותה להיווצרות בעיית הפליטים ולהפיכת הרצועה למחנה פליטים עוין לישראל. היא אף לא הייתה מוכנה להודיע על ביטול "זכות השיבה" שמשמעה אי-הכרה בזכות קיומה של מדינה יהודית. יחד עם שימור בעיית הפליטים, המשיכה בעצם מצרים לחתור⁴ בעצימת עין או בפעולה⁵ אם לא לחיסולה של ישראל, אז כדברי אחד מבחירי ממשלתה לאחרונה, להתיש ולשחוק אותה.

למראית עין נשמרו על ידה ההסכמים הביטחוניים, אולם אסון 7 באוקטובר לא היה יכול להתרחש ללא עזרתה לחמאס⁶ בין אם באופן פעיל ובין אם בעצימת עין.

הלקח ברור: השלום היקר שהשיג טראמפ בשארם א-שייח' הוא שלום מזרח תיכוני של שררה⁷ שלום שמושג בכוח ונשמר בכוח, עד שהצד החזק נחלש ומוחלף על ידי צד חזק אחר. בתרבות המזרח תיכונית, שבשפתה אין מילה מקבילה ל"פשרה" היהודית דמוקרטית, אין סיכוי שהצד הערבי⁸ ובוודאי לא הפלסטיני⁹ יכיר באמת בזכותה של ישראל להתקיים, ייקח אחריות על סרבנותו רבת השנים לקבל את כל הצעות הפשרה שהוצעו לו, יכיר באובדן שנגרם לו (הבלתי ניתן להשבה כשם שישראל איננה יכולה להשיב לחיים את אלפי הרוגיה ונרצחיה שלולי סרבנותם של הערבים היו חיים עימנו), וישראלים עם פתרון ששני הצדדים ירוויחו ממנו.

המסקנה אפוא אחת: הסיכוי לשלום אמיתי במובנו היהודי-דמוקרטי הוא אפסי במזרח התיכון. ניסיון להביא לאזור שלום כזה¹⁰ המבוסס על פשרה הדדית, כיבוד הדדי ואמון בין עמים¹¹ הוא במידה רבה מעשה קולוניאליסטי תרבותי. שלום כזה זר לאופיו של האזור ולמושגים התרבותיים המעצבים את יחסי הכוח והכבוד בו.

דווקא מתוך הבנת ייחודו של המזרח התיכון, ולא מתוך התנשאות עליו, נכון להביא שלום המקובל בתרבותו¹² שלום הנשמר בכוח ובאינטרסים כלכליים אך מאפשר יציבות, ביטחון ושגשוג. זהו הלקח שטראמפ הפנים ושהבדיל את יוזמתו מזו של קרטור ובגין, שניסו להעתיק לאזור את דפוסי השלום הדמוקרטי מערבי, מבלי להבין את יסודות התרבות הפוליטית שבתוכה עליו להיקלט.

ישראל צריכה אפוא לכבד את טראמפ על הישגו המדיני שהולבש בוורטואוזיות מנהיגותית על הישגיה הצבאיים, אך גם להישאר מפוכחת: להבין שהשלום שהושג איננו סוף הדרך אלא מסגרת חדשה לניהול זהיר ומפוכח של מציאות אזורית רבת עוצמה וסכנות. ואם תדע לשלב עוצמה עם מתינות, תבונה עם זהירות, וחרב חדה ונכונות להשתמש בה כשנדרש (כשם שהיא השתמשה בה בקטר בבת עינה של ארה"ב) עם שיח רך ומכבד¹³ תוכל ישראל אולי, עם הזמן, להפוך את השלום של הכוח והכסף לשלום של אמת, אבל, בלי להתבלבל, "אמת" מזרח תיכונית.